

Волонтерство в соціальній роботі

Комплексний аналіз волонтерської діяльності як форми соціальної активності, правове регулювання ролі волонтерства в системі соціальної роботи в сучасному українському контексті.

Дефініційні підходи до волонтерства

Дослідження концепціалізації волонтерської діяльності показує різноманітність визначень. В. Погрібна (2015) проаналізувала понад 80 дефініцій, розроблених фахівцями соціальної роботи, психології, педагогіки та юриспруденції.

Українське законодавство

Закон України «Про волонтерську діяльність» (2011) визначає волонтерство як добровільну, соціально спрямовану, неприбуткову діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги.

ООН підхід

Організація Об'єднаних Націй розглядає волонтерство як внесок особи у розвиток благополуччя своїх сусідів та суспільства поза основною професійною діяльністю на засадах безкорисливості.

Українські науковці

Зверєва, Лактіонова та інші розглядають волонтерську діяльність як добровільну роботу фізичних осіб без заробітної плати, заради добробуту спільнот.

Узагальнене визначення: волонтерська діяльність – це колективна чи індивідуальна добровільна діяльність, що здійснюється на безоплатній основі та спрямована на надання необхідної допомоги людині, групі людей та суспільству в цілому.

Яка відмінність між волонтерством, благодійністю,
меценатством, милосердям?

Критерії Волонтерської Діяльності

О. Трубнікова (2020) виділяє ключові критерії, що дозволяють відрізнити волонтерство від інших форм добровільної діяльності, підкреслюючи його унікальну сутність.

Добровільність

Вільне рішення особи.

Суспільна користь

Спрямованість на благо суспільства.

Без винагороди

Відсутність фінансових очікувань.

Через працю

Виражається у реальній діяльності.

Волонтерство є формою соціальної активності, що виражається у добровільній, суспільно корисній праці для соціально значущих цілей без фінансової винагороди. Цей принцип "особистої праці" є ключовим. **У такому випадку чи вважається волонтерством надання пожертв?**

Основні напрями волонтерської діяльності

Закон України передбачає дев'ять основних напрямів волонтерської роботи. Найбільш розповсюджені напрями охоплюють соціальну допомогу вразливим групам населення та надзвичайні ситуації.

Соціальна допомога

Малозабезпечені, безробітні, багатодітні та бездомні особи

Медичний догляд

Хворі, інваліди, люди похилого віку та особи, що потребують підтримки

Надзвичайні ситуації

Допомога при техногенних, природних катастрофах та військових конфліктах

Культура та екологія

Охорона навколишнього середовища та збереження культурної спадщини

Класифікація видів волонтерської діяльності

Наступна таблиця представляє повну класифікацію волонтерської діяльності за різними критеріями, виділяючи її основні види та їх характеристики.

Класифікаційна ознака	Вид волонтерської діяльності	Характеристика
Залежно від організатора діяльності	Індивідуальне	Надається однією особою від себе
	Колективне	Здійснюється групою осіб або цілими організаціями
Залежно від правового статусу	Офіційне (формальне)	Здійснюється у межах офіційно зареєстрованої організації
	Неофіційне (неформальне)	Здійснюється без офіційної реєстрації, на особистій ініціативі
За провідним напрямом діяльності	Соціальне	Допомога вразливим верствам населення
	Екологічне	Охорона навколишнього середовища, збереження природи
	Освітнє	Навчання, поширення знань та досвіду
	Культурне	Збереження культурної спадщини, організація культурних заходів
	Медичне	Допомога хворим, людям похилого віку, особам з інвалідністю
	Надзвичайні ситуації	Допомога при техногенних, природних катастрофах та військових конфліктах
Залежно від мотивації до волонтерства	Альтруїстичне	Допомога іншим без очікування особистої вигоди
	Прагматичне	Здобуття досвіду, навичок, розвиток кар'єри
	Соціальне	Розширення кола спілкування, належність до спільноти, реалізація соціальної відповідальності

Типи волонтерської діяльності

Беручи за основу концепцію ідеальних типів М. Вебера, фахівці розрізняють два типи волонтерства залежно від ступеня організації та причин мобілізації волонтерів.

Кризове волонтерство

Системне волонтерство

Волонтерство в системі соціальної роботи

Волонтерство розглядається фахівцями соціальної роботи в межах кількох теоретико-методологічних концепцій, що відображають різні аспекти його ролі у професійній діяльності.

1

Волонтерство як суб'єкт
Волонтери розглядаються як особлива категорія персоналу соціальної установи. Приклад: залучення волонтерів до надання соціальних послуг

2

Волонтерство як технологія
Використовується для вирішення конкретних соціальних проблем. Як інструмент активізації громад та залучення людей похилого віку, осіб з ВІЛ/СНІД, для проблемних підлітків.

3

Волонтерство як ресурс
Додатковий людський ресурс для здійснення соціальної роботи. Волонтери привносять не лише матеріальні, але й нематеріальні ресурси: знання, навички, незалежну точку зору та людяність.

Процес залучення молоді до волонтерства в громаді

Залучення молоді до волонтерської діяльності — це багатоетапний процес, який потребує ретельного планування та координації. Дослідження показують, що молодь готова активно долучатись до волонтерства за наявності ініціаторів та відповідної інформації.

1 Визначення пріоритетних проблем громади

Аналіз потреб мешканців через дослідження, стратегічні документи громади, опитування та картування

2 Аналіз потреб молоді

Виявлення інтересів молодіжної аудиторії через національні дослідження, опитування та фокус-групи в партнерстві з молодіжними організаціями

3 Синхронізація потреб та проблем

Пошук перетину між молодіжними інтересами та актуальними проблемами громади для вибору оптимальних волонтерських проектів

Процес залучення молоді до волонтерства в громаді

4 Аналіз ресурсів

Оцінка людських та матеріальних ресурсів, необхідних для запланованих волонтерських проєктів. Це включає наявність координатора (соціального працівника), а також забезпечення волонтерів спецодягом, робочим місцем чи обладнанням.

5 Розробка змісту та вимог

Детальне визначення обов'язків волонтерів та критеріїв добору, що враховує мотиваційні особливості різних вікових груп молоді (підлітки, студенти, молоді сім'ї).

6 Ефективна комунікація

Використання релевантних для молоді комунікаційних каналів, зокрема соціальних мереж та відеоформату, а також можливості листування замість телефонних дзвінків, враховуючи поради Хлої Комбі.

Процес залучення молоді до волонтерства в громаді

Набір та мотиваційні потреби

Уточнення мотиваційних потреб волонтерів допоможе зорганізувати діяльність таким чином, щоб вона вирішувала як соціальну проблему, так і задовольняла особисті прагнення молоді. Це оптимізує зусилля та підвищує ефективність.

Спільне планування активностей

Подальше спільне планування волонтерської діяльності з молоддю – це завершальний етап успішного залучення. Соціальний працівник відіграє роль координатора, активно інформуючи про можливості та допомагаючи розвивати волонтерський рух у громаді.

Фасилітація першого досвіду

Забезпечення позитивного першого волонтерського досвіду є ключовим для подальшої участі. Надання зворотного зв'язку та визнання внеску є вкрай важливим, особливо для підлітків, оскільки це впливає на формування їхнього світогляду.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

1. Базуючись на матеріалах трьох лекцій (соціальна робота в громаді, соціальна робота з молоддю, волонтерство в соціальній роботі) скласти 12 тестових завдань.

Враховуючі, що теми широкі – беремо за основу тільки ту інформацію, яку обговорювали на лекціях.

2. На основі 3 лекцій написати короткі тези-рефлексію та відобразити наступні аспекти: що найбільше запам'яталось? Що найбільше вразило? Що захотілось дізнатись більше?

3. Презентація системи соціальної роботи на рівні громади (для тих, хто ще не презентував, а також тих, хто хотів покращити результат).